

Opgave 3 Zelfverwerkelijking in het wild

In 1845 trok de toen achtentwintigjarige Amerikaanse schrijver Henry David Thoreau zich terug in een zelfgebouwde hut aan het Waldenmeer in Massachusetts. Hij wilde als een kluizenaar leven – weg van het volgens hem kunstmatige leven in de maatschappij. Over zijn beslissing schrijft hij in zijn boek *Walden or Life in the Woods* uit 1854, dat de beschaving onze huizen heeft verbeterd, maar niet in gelijke mate de mensen heeft verbeterd die erin wonen.

Thoreau had moeite met de maatschappij, omdat hij zijn medemensen eerst hard zag ploeteren voor hun inkomen en daarna hun geld zag uitgeven aan luxeproducten. Ze waren volgens Thoreau bezig met zaken die in een echt, authentiek leven niet nodig zijn: met macht, status en prestige. Al van kinds af aan droomde hij ervan om in een hutje aan het Waldenmeer te gaan wonen, hij wilde onafhankelijk zijn. In zijn boek staat het volgende over zijn redenen om uit de bewoonde wereld weg te trekken:

tekst 9

Ik ging de bossen in omdat ik bewust wilde leven, om me alleen met het wezenlijke bezig te houden en te onderzoeken of ik kon leren wat het leven me moest leren, zodat ik niet op mijn sterfbed zou moeten ontdekken dat ik niet geleefd had. Ik wilde het leven diep doorleven en alle merg eruit zuigen, om zo dapper en Spartaans te leven dat ik alles wat niet het leven was, kon verdrijven.

naar: Henry Thoreau, 'Walden or Life in the Woods'

Thoreau laat in zijn boek zien dat hij zijn eigen identiteit wil scheppen in plaats van dat aan de maatschappij over te laten.

Ook de filosoof John Stuart Mill noemt het scheppen van een eigen identiteit een noodzakelijk bestanddeel van welzijn. Daarnaast geeft hij in zijn boek *Over Vrijheid* drie redenen voor het idee dat je actief betrokken moet zijn bij de vorming van je eigen karakter.

- 3p 12 Zijn de drie redenen die Mill noemt voor de actieve betrokkenheid bij de vorming van het eigen karakter van toepassing op Thoreau? Beargumenteer je antwoord aan de hand van elk van de drie redenen van Mill, tekst 9 en de inleiding bij tekst 9.

Thoreau zag mensen kiezen voor het leven dat anderen ook hadden. Volgens hem werden werknemers door het maatschappelijk systeem slaven die veel van hun vrijheid inleverden. Zij waren niets meer dan een radertje in een geheel. Tegenover materiële rijkdom en een burgerlijk bestaan, stelde Thoreau de rijkdom van de geest. Aan het eind van *Walden* schrijft Thoreau:

tekst 10

Wees een Columbus naar hele nieuwe continenten en werelden binnenin jezelf, en open nieuwe kanalen, niet voor de handel, maar voor het denken. Ieder mens is de heer van een rijk, waarbij vergeleken het aardse keizerrijk van de tsaar maar een dwergstaatje is.

bron: Henry Thoreau, 'Walden or Life in the Woods'

- Thoreaus stijl en zoektocht doen soms denken aan het werk van de Duitse denker Friedrich Nietzsche. Nietzsche schrijft in zijn werk *Voorbij Goed en Kwaad* over zijn bewondering voor mensen die zich verzetten tegen het volgen van een kuddemoraal. Thoreau zou iemand kunnen zijn waarvoor Nietzsche bewondering zou hebben.
- 3p 13 Waaruit blijkt dat Thoreau een nietzscheaanse moraal nastreeft? Beargumenteer je antwoord aan de hand van tekst 9, tekst 10 en de inleiding bij tekst 9 en aan de hand van een uitleg van de begrippen instrumentele en intrinsieke waarde.

- Toen zijn broer in 1842 aan de ziekte tetanus stierf, was dit een traumatische ervaring voor Thoreau. Twee jaar na deze ingrijpende gebeurtenis koos Thoreau voor een kluizenaarsbestaan in het bos en liet daarmee al zijn zekerheden achter. Jean Paul Sartre schrijft in zijn essay *Existentialisme is een humanisme* over het maken van keuzes, waarbij hij de begrippen 'radicale keuze' en 'mauvaise foi' (kwade trouw) introduceert.
- 3p 14 Wanneer zou Sartre dit handelen van Thoreau beoordelen als mauvaise foi en wanneer zou het volgens Sartre een uiting zijn van een radicale keuze? Beargumenteer je antwoord aan de hand van een uitleg van de begrippen 'radicale keuze' en 'mauvaise foi' en aan de hand van Sartres visie op de samenhang tussen vrijheid en verantwoordelijkheid.

Thoreau inspireerde veel mensen met zijn ideeën over vrijheid en de natuur. Zo'n honderdvijftig jaar na Thoreau, in 1992, trekt de dan vierentwintigjarige Chris McCandless – die zichzelf Alexander Supertramp noemt – de wildernis van Alaska in. Hij heeft weinig uitrusting bij zich, maar in zijn rugzak zit wel Thoreaus *Walden or Life in the Woods*. McCandless' leven is verfilmd in *Into the Wild*. Tekst 11 is een bespreking van die film.

tekst 11

Vlak na het behalen van zijn universitair diploma knipt hoofdpersoonage Christopher McCandless zijn identiteitskaart door en schenkt al zijn spaargeld – 24 000 dollar – aan een goed doel. Zo wil hij op zijn 22ste de band doorknippen met zijn ouders en hun wereldje van ‘valse zekerheid en materiële overvloed’. Zijn ouders hadden voor hun briljante zoon een nog briljantere carrière in gedachten. Hij denkt daar zelf anders over. Voor hem zijn carrières ‘een uitvinding van de 20ste eeuw’.

Hij is ervan overtuigd dat je eerst alles moet loslaten om helemaal vrij te kunnen zijn. Vrij om zichzelf te ontdekken, te ontplooiën en echt te leven. Alles wat hij daarvoor meent nodig te hebben, is natuur en literatuur. De titel van het eerste hoofdstuk van deze film luidt ‘Mijn Eigen Geboorte’. Christopher neemt zelfs een nieuwe naam aan: ‘Alexander Supertramp’. Vrij vertaald: de ‘superzwerwer’.

De wereld blijkt al snel gecompliceerder dan de mooie woorden van poëten en romanciers. Al reizend ontdekt hij de barsten in de werkelijkheid en zichzelf. Zo blijkt dat hij niet in staat is zich langdurig aan anderen te binden.

Telkens wanneer hij op het punt staat tot een hechte band te komen met iemand, gaat hij er – letterlijk – voor dag en dauw vandoor. Net zoals hij deed ten aanzien van zijn ouders en zijn zus. Telkens zonder een enkel bericht na te laten.

Alexander is weliswaar ‘altijd al een geboren avonturier’, zoals zijn zus zegt, maar hij is evenzeer op de vlucht. In zijn puberjaren kwam hij tot de ontdekking – buiten medeweten van zijn ouders om – dat hij eigenlijk een bastaardzoon is. Deze ontdekking gooide zijn gehele identiteitsgevoel overhoop, ‘als een rivier die plots omhoog begint te stromen’.

Daarom probeert hij zo hartstochtelijk een nieuwe, eigen identiteit op te bouwen.

naar: filmbespreking.be

De filosoof Harry Frankfurt, is het eens met Sartre dat een mens erop gericht is zichzelf te verwerkelijken, maar hij verschilt van opvatting met Sartre hoe mensen dit doen.

Frankfurts analyse van eerste- en tweede-orde-verlangens zou je kunnen opvatten als een kritiek op Sartres idee van radicale keuze.

- 2p **15** Geef aan de hand van tekst 11 een voorbeeld van eerste- en tweede-orde-verlangens die Alexander zou kunnen hebben.
Leg in de uitleg van je voorbeeld uit wanneer Alexander volgens Frankfurt uit vrije wil zou kiezen.

Net als Harry Frankfurt heeft ook Charles Taylor kritiek op Sartres idee van radicale keuze. Sartres eigen voorbeeld van een student die een keuze moet maken tussen vechten voor zijn vaderland of zorgen voor zijn moeder, is, volgens Taylor, juist in tegenspraak met het idee van radicale keuze.

Tegenover het idee van radicale keuze stelt Taylor de begrippen 'zwakke en sterke zelfevaluatie' en 'zelfinterpretatie'.

Taylor zou zijn kritiek ook aan de hand van het verhaal van Alexander kunnen uitleggen.

4p **16** Verwerkelijkt Alexander zichzelf volgens Taylor?

Beargumenteer je antwoord met behulp van een zwakke en sterke zelfevaluatie en van een zelfinterpretatie van Alexander die je maakt naar aanleiding van tekst 11.

Geef vervolgens de kritiek die Taylor heeft op Sartres idee van radicale keuze aan de hand van het verhaal van Alexander met een verwijzing naar tekst 11.

Hoewel Sartre en Taylor het oneens zijn over de manier waarop een mens zichzelf zou kunnen verwerkelijken, geloven zij wel dat zelfverwerkelijking mogelijk is.

Er zijn echter ook sceptici die ervan overtuigd zijn dat zelfverwerkelijking een typisch westerse misvatting is, zoals de filosofen John Gray en John Doris. Op basis van modern psychologisch onderzoek verwerpen zij het hele idee van zelfverwerkelijking.

3p **17** Denk jij dat Alexander zichzelf verwerkelijkt?

Beargumenteer je antwoord aan de hand van de definitie van vrije wil als zelfverwerkelijking, de vier aspecten van zelfverwerkelijking, tekst 11 en de kritiek van Gray en Doris op het idee van zelfverwerkelijking.